Štev. 1. V Ljubljani, 2. januarja 1914. LIV. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

XXVI. glavna skupščina Zaveze se vrši glasom sklepa seje upravnega odbora z dne 29. pret. m. v dneh 6. do 8. septembra 1914 v Pulju.

Na nova trnjeva pota do zmage!

Danes stopamo v 54. letnik. Zdi se nam nepotrebno, da bi ob tej priliki iznova poudarjali naloge »Učiteljskega Tovariša«. Kakor smo delali v preteklih letih tako hočemo delati tudi letos. Z vsemi silami in z neizprosno doslednostjo se hočemo boriti za moralne in materialne koristi slovenskega učiteljstva. Zaradi njega smo. Ta zavest naravnava naša pota in dejanja. Bili bi izdajalci svojega stanu, vredni zaničevanja, ako bi ravnali drugače.

Svojemu stanu in svoji šoli hočemo stati zvesto ob strani v teh težkih časih. Braniti in vzpodbujati hočemo to, kar je naše, in tiste, ki so naši. Drugega in drugih nam ni mar. Uverjeni smo, da se dvigne celota na višino moralne in materialne popolnosti, ako posamezne, a sestavne dele navdahnemo z odločnostjo in ojačimo za boj. Vsak zase ne pomeni mnogo, a kot zavesten in delaven član celote je nenadomestljiv.

Trnjeva so naša pota, toda vodijo do zmage! Če bi nas mogli ugonobiti, bi nas že davno. Ampak ves napor sovražnikov je bil zaman. Zato je popolnoma gotovo, da izidemo iz sedanjega kulturnega in krušnega boja kot zmagovalci. Večerne sence zatemne solnce, a drugega dne zarano zablesti z mladim žarom, in noči ni nikjer več.

Trdno smo uverjeni, da je leto 1914. leto regulacije učiteljskih plač. Te ne bodo urejene povsod tako, kakor se glase znane zahteve vsega organiziranega avstr. učiteljstva. Ali storjen bo prvi korak do izpolnitve naših postulatov. Mi bomo slejkoprej vztrajali na svojem stališču, da bo konec tega gmotnega boja šele tedaj, kadar bodo naše zahteve izpolnjene do zadnje pičice. Učiteljstvo nima prijateljev. Zato se pa mora naslanjati samo nase, ostati mora zvesto samo sebi, ako hoče po trnjevi poti dospeti do zmage. Poleg tega pa tudi ne sme imeti zgolj samega sebe v mislih, ampak vedeti mora, da pridejo za nami drugi, ki jim moramo že mi ustvariti pogoje, da bodo ob lažji eksistenci mogli bolje in uspešneje služiti svoji kulturni nalogi. Tako meri naša pot in naše delo iz preteklosti preko sedanjosti v bodočnost!

Ob Zavezini 25letnici smo lansko leto pisali: »Dokazi govore, da je slovensko napredno učiteljstvo zvesto služilo domovini, šoli ter časti in ugledu samega sebe! V obupnem boju za obstanek ni bilo mogoče storiti več — saj bi niti to delo ne bilo nikoli izvršeno, da ne razžarjajo naših duš ideali!«

To ponavljamo tudi danes, ker je resnično! — kdor trdi drugače, laže!

Danes pozivljamo vse napredno slovensko učiteljstvo, naj se oklene našega lista. Treba nam je gmotne in duševne podpore. List mora biti plačevan, sicer je napredek in razvoj nemogoč. Iz nič ni nič. Dolžnost posameznih naših organizacij je, da se dvigne število plačujočih naročnikov in naročnic in da se stare obveznosti brez zadržka poravnajo. To je zahteva stanovske zavednosti.

Pozivljamo pa tudi vse napredno učiteljstvo, naj nas vztrajno in redno podpira z dopisovanjem. Stojimo na stališču svobode in ne kratimo nikomur besede, ako smo uverjeni, da ni na škodo naši skupnosti in našim načelom. Celo političnim nasprotnikom smo že odpirali predale svojega lista, ako je bilo treba braniti resnico in pravico!

Kar smo poudarjali že večkrat, to poudarjamo tudi danes: Okrajna učiteljska društva naj v svojih okrožjih organizujejo redno dopisovanje, potem se naš list dvigne tudi kvalitativno. Uredništvo samo ne more storiti vsega, ker ni vsegavedno in tudi ne vsegamogočno. Ljudje smo tukaj in tam. Zahrbtno zabavljanje in gola negacija ne koristi nikomur, kvečjemu sovražniku.

Čitali in slišali smo mnogo navdušenega zabavljanja, ki pa nas ni spravilo iz ravnotežja. Z golim besedičenjem, ki ne sloni na nobeni podlagi, ni nikomur pomagano. Treba je pozitivnega dela; na nezmotljivost pa ne sme graditi nihče. Zato pa tudi nismo reagirali, ker je škoda časa in prostora. Graditi moramo, ne razdirati!

Vsi stopimo kot en mož na trnjevo pot, potem pridemo vsi s skupnim delom do zmage!

Uredništvo in upravništvo „Učiteljskega Tovariša“

p. f.

Občni zbor Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.

Ta, po številu 45. občni zbor se je vršil dne 29. pret. mes. v ljubljanskem Narodnem domu z začetkom ob 10. dopoldne.

O tem občnem zboru objavljamo nastopno poročilo:

Predsednikov pozdrav.

Predsednik tov. Juraj Režek:

Slavni zbor!

V imenu društvenega odbora prav srčno pozdravljam Vas vse, cenjene tovarišice in tovariše, ki ste se odzvali našemu vabilu in se zopet v tako mnogobrojnem številu udeležili današnjega našega zborovanja. Prav iskreno pozdravljam pa še tovariše zastopnike goriškega in štajerskega učiteljstva, ki ob vsaki priliki kažejo svojo lepo kolegialnost in solidarnost z nami kranjskim učiteljstvom. (Glasno odobravanje.)

Tolika udeležba in zavednost ob današnjih naših težkih časih je veselo znamenje, da še krepko živi med nami stanovska zavest in da še niso izumrli značaji. Čimbolj tesno bomo strnili svoje vrste, tem laglje in uspešneje bomo branili svoj stanovski ugled in stanovske svoje koristi; zakaj le v družbi in slogi je moč! Pomagaj si sam in bog Ti bo pomagal — pravi že stara naša prislovica, in tega pravila smo se oprijeli, ko smo skozi leta in leta videli, da imajo naši krušni očetje za vse naše opravičene prošnje samo ledeno-mrzlo, kamenito srce in zaničljiv posmeh. Združili smo se po naši »Zavezi« v tesno falango z ostalim avstrijskim naprednim učiteljstvom in potrkali na vrata dunajskega parlamenta. Čuli smo tam mnogo lepih, za nas sočutnih besed in predlogov, a videli obenem tudi, kako bi radi znani naši neprijatelji tudi tam izpodnesli tla vsem dobrosrčnim nameram prijateljev naših. Upajmo, da se jim te njihove zlobne nakane ne bodo posrečile in da v novem letu tudi učiteljstvu — posebno težko zatiranemu kranjskemu učiteljstvu — posije pred prag solnce boljših časov.

S to nado v srcu otvarjam današnji občni zbor ter konštatujem sklepčnost glasom § 11. društvenih pravil. (Odobravanje.)

Tajnikovo poročilo.

Tajnik tov. Fran Skulj:

Slavni zbor!

V upravnem letu 1913 je imelo »Deželno slov. učit. društvo« štiri seje, na katerih so se reševale tekoče društvene zadeve. Najvažnejša je bila druga odborova seja, v kateri se je udejstvil sklep občnega zbora iz leta 1912, da se namreč izda »Spomenica«, v kateri se je razkrila javnosti vsa mizerija kranjskega učiteljstva. — »Spomenica« se je, kakor vsem znano, izdala. Do danes sicer ni opaziti še posebnega efekta, vendar z vso gotovostjo lahko trdim, da preko v »Spomenici« navedenih dejstev gotovi, merodajni faktorji ne bodo mogli iti, in takrat postane blagodejni učinek te »Spomenice« vsem viden. »Spomenica« se je natisnila v slov. in nem. jeziku ter razposlala vsemu kranjskemu učiteljstvu, vsem šol. korporacijam ter sploh odločujočim faktorjem v deželi. Nemški izvod pa se je poslal vsem državnim poslancem in visokim državnim korporacijam, kakor tudi Zvezi nemških učiteljskih društev. Češki tovariši pa so preskrbeli češko izdajo. — Stroški za to delo so bili precej veliki, zato opozarjam že danes vse pričujoče, da je pomoč od posa-

LISTEK.

Ivanu Kauklerju v spomin.

Na božično biljo popoldne smo spremili k zadnjemu počitku dragega tovariša Ivana Kauklerja, nadučitelja na ptujski okoliški šoli. Ni bilo to zimskega dne. Od juga je sililo nazaj veliko, v prognanstvo pahnjeno življenje, češ, ni še čas počitka. Tudi mi, ki, smo šli za njegovo krsto, smo vzdihovali: Ni še bil čas, dosti je še bilo neizrabljenih moči! Dosegel je komaj 59 let.

Življenje mu ni moglo do živega, dasi se je veliko bojeval z njim že kot gimnazijec, potem kot učiteljiščnik in vojak, največ pa nazadnje kot učitelj. Iz maščevanja mu je zgodaj pobelilo glavo in začrtalo gube spoznanja v obraz.

Toda v letih, ko se je že našel, ko je že začel živeti ono krasno življenje, ki ga živi mož, kateri je našel svojo življensko nalogo in živi ves v njej, se je zarežala iz teme smrt. Zamahnila je s koščeno roko in mu vzela glavo. S to glavo je padla glava enega izmed najtrših slovenskih značajev, največjih rodoljubov in najboljših učiteljev.

On ni nastopal javno, ni pisal učenih knjig in vendar nam ostane nepozaben. Zakaj? Ker je bil mož, ki deluje tiho, se izpopolnjuje in ne vpije, torej mož, kakršnih imamo Slovenci jako, jako malo, ker preradi pojemo prvi glas, dasi navadno ne dosežemo potrebne višine. Napram sebi je bil strog, in to ga je opravičevalo, če je bil strog tudi napram drugim. Sicer pa oni, ki gledajo življenje z malo bistrejšimi očmi, ne marajo capljati z maso, od lenobe zevajočo.

Blagopokojnik, zakaj nam nisi odkril v kakih spominih svoje boja vajene duše, da bi se lahko naučili tudi mi tako živeti, da bi občudovali tvojo voljo, tvoj značaj, da bi tudi mi našli ono točko, kjer se preliva posameznikova harmonija v vesoljno? Glej, tako pa bo pozabljeno, za nas nepristopno to, kar se je skrivalo za zaveso tvoje duše! —

Pa bi nam vsaj povedal kaj o Slovencih! Glej, toliko mladih nas je tukaj in vsi bi radi poslušali, za teboj gremo! — Katera stranka ima bodočnost? — Kaj nam pribojujejo kranjski Slovenci? — Kaj bo z našim Primorjem? — Kdaj se prebudijo slovenskoštajerski meščani? —

Čuješ, pa nam povej, katera metoda je najboljša pri jezikovnem pouku? — Kaj meniš, se naučijo učenci bolj misliti pri računstvu ali realiah? — Kaj pa praviš k ameriški vzgoji? — Misliš, bodo imeli Slovenci kdaj svoj vzgojni program? —

Nič noče slišati! — Zamaknjen je v nemilo zvonjenje zvonca, ki ga kliče s pokopališča. — Ah, smo že pri jami! — Moj Bog, tesno stanovanje so ti dali! Od tukaj se ne spneš več v dalje.

K jami je stopil mož in rekel: »Zapustil si nas, in namestnika ni, ni!« Vse nas je zaskelelo v prsih. Od večera nas je gledalo krvavo solnce kot veliko solzno oko. Zdaj so spustili krsto v jamo. Tudi solnce na zahodu je padlo za pohorske vrhe, nebo se je pa zažarilo kot zajokano lice. Ko sem pogledal tja, se mi je dozdevalo, da smo se videli v ogledalu.

Vekoslav Selinšek.

† Štipko Jelenec.

Življenjepisna črtica.

(Dalje.)

In s tem denarjem je moral preživljati sebe, ženo in šest otrok, od katerih sta dva obiskovala gimnazijo v Ljubljani. Sedmo dete mu je tu umrlo. Pa vse te skrbi niso zatrle njegovega nemirnega duha. V družbi je bil zabaven, v šoli vesten, na volišču pa z nasprotniki jako piker. Ko mu je nekoč rekel kaplan, da ima kosmato brado, a še bolj kosmato vest, mu je Jelenec odgovoril: »Vi pa nimate nič brade in tudi nič vesti!«

Ko se mu je podrl en načrt, si je takoj napravil drugega in se ga poprijel z isto vztrajnostjo. Zvesto pomočnico v vsem je imel v svoji ženi, ki je bila varčna in najboljša gospodinja.

Za vse zasluge, ki si jih je pridobil za občino Dvor, ga je dne 7. junija 1903 občinski odbor soglasno izvolil častnim občanom.

Kmalu potem je prišla klerikalna stranka na vrhunec svoje moči in slave. Začela je tesati korita. Blesk rumenih cekinov, ki so jih kazali mogotci iz Ljubljane, je zaslepil marsikoga, da se je zapisal v črne bukve. Tudi na Dvoru ni manjkalo takih lahkih značajev; celo večina občinskih odbornikov je čez noč postala klerikalna. Jelenec je zbral svoje zveste pristaše, ki se niso hoteli izneveriti prejšnjim svojim načelom, in z njimi se je udeležil, dasi brez upa zmage, vsakih volitev. Žužemberškim kaplanom je napravljal časih hude skrbi.

meznih okrajnih učit. društev neobhodno potrebna. — Na zborovanje Zaveze so se poslali trije delegati: tov. Fr. Črnagoj, Janko Likar in Fr. Skulj, ki so se zborovanja tudi udeležili. — Tudi v tekočem letu je iskalo društvo stika z mladim učiteljskim naraščajem. V ta namen je priredilo dve predavanji. Dne 1. marca t. l. je predaval tov. Fr. Črnagoj o temi »Iz mojega šolskega službovanja«. Na drugem večeru je predaval tudi Fr. Črnagoj o temi: »§ 24 državnega šolskega zakona«. Na obeh večerih so bili mladi tovariši v častnem številu zastopani. V dneh pohujšanja in splošne korupcije so taki večeri velikega pomena, so oaze v puščavi splošne brezznačajnosti.

Napredno učiteljstvo ima vkljub svojemu neznosnemu položaju vendar še dokaj prijateljev. Ne smem zamolčati imena prav odličnega moža, ki ima toplo srce za slov. napredno učiteljstvo. Ta mož je naš ugledni in marljivi drž. poslanec g. dr. Vladimir Ravnihar. Njegove tople in krepke besede v državnem zboru v prilog trpečemu in preganjanemu učiteljstvu so zbudile v splošni avstrijski javnosti veliko pozornost, med učiteljstvom pa gorko hvaležnost. Slov. dež. učit. društvo mu je poslalo pismeno zahvalo, ki se takole glasi: »Velerodni gospod dr. Vladimir Ravnihar, odvetnik in državni poslanec v Ljubljani! Podpisano društvo si šteje v prijetno dolžnost, da se Vašemu blagorodju prav prisrčno zahvalja v imenu celokupnega slov. dež. učiteljstva za iskren govor v državni zbornici, v katerem ste široki avstrijski javnosti pokazali naše gorje, našo bedo, naše preganjanje. Bodite uverjeni, da utripajo tisoči src gorke hvaležnosti do Vašega blagorodja.«

Zaradi neposlanih društvenih izkazov ne morem podati obsega delovanja posameznih okrajnih učit. društev. Splošno le toliko, da so se okrajna učiteljska društva tudi v tem letu prav pridno gibala. Kdor zasleduje poročila v »Učit. Tovarišu«, mi bo potrdil, da delajo okrajna društva (z malimi izjemami) s podvojeno energijo.

Na občnem zboru lanskega leta sem vam zaklical dragi tovariši: »Kvišku srca!« Le pogum in vztrajnost v boju za stanovske pravice! Na pravi poti smo, to izpričuje ves gnjev in vsa hudobija naših nasprotnikov. Res trpimo, marsikomu že gleda obup iz medlih oči, toda, dragi, vztrajaj, vztrajaj v boju, zakaj vsak bojevnik je potreben. Le malo časa, in pride velik dan, dan zmage, dan plačila za krepost, zakaj pisano je: »Krivica nima obstanka«. Sovražniki se bojujejo z najskrajnejšimi sredstvi, njih orožje se že krha. Tam na severu so se pričeli razkrivati krivičniki, kdo more trditi, da napoči dan za jug? Boj se, kdor tiči v korupciji, zakaj potop bo splošen, da se umije nečistost in nesnaga, da se ne omadežujejo oni, ki prisegajo na poštenost in pravico. — Zato, bratje in sestre, vam, ki ste čisti na duši; vam, ki ne poznate hinavščine, vam, katerih tilniki se ne upogibajo pred zlatim malikom, vam, ki ne hlinite svetosti, pa vendar nosite v srcu svetost mirne vesti, vam, ki ljubite svoj narod nesebično, vam, ki ste preganjani in zapostavljeni zaradi resnice in pravice — vam kličem: »Sursum corda!« Zakaj vsak, ki proda svojega brata bodisi v svojo lastno, bodisi v tujo korist, je Judež — in ta, ko je šel vase ter spoznal, da je prodal nedolžno kri, je šel in se je obesil. — (Odobravanje.)

Na predlog tov. Gangla se sklene izreči zahvalo naši Zavezi, slovanski in nemški Zvezi za podporo in pomoč, ki so jo te organizacije izkazovale in jo izkazujejo za pravico in kruh se bojujočemu kranjskemu naprednemu učiteljstvu.

Blagajniško poročilo.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik:

Računski zaključek za l. 1913.
(45. društveno leto.)

Št.	Dohodki	K	h
1	Saldo 31. dec. 1912	81	87
2	Obresti	229	89
3	Društvenina in prispevki društev za „Dejanja govore“	882	—
		1193	76

Št.	Izdatki	K	h
1	Upravni stroški	104	71
2	Naročnina za časopise in publikacije	38	90
3	Podpora učiteljiščnikom	25	60
4	Nagrade za „Dejanja govore“ . .	182	—
5	Učiteljski tiskarni za tisk „Spomenice“ i. dr.	831	—
		1182	21

Promet:

Dohodki . . . . . K 1193·76
Izdatki . . . . . „ 1182·21

Prebitek . . . . . K 11·55

Bilanca:

1. Saldo dne 31. dec. 1913 . . . . . K 11·55
2. Vloga v Mestni hranilnici (Travnova zapuščina) . . . . . „ 5108·52
3. Vloga v H. in Pos. Učit. konvikta . . „ 3·59
4. Delež H. in P. Učit. Konv. z dividendo „ 52·50
5. Učit. sklad (vloga v H. in P. U. K.) . „ 60·49

Skupaj . . K 5236·65

Sprejme se predlog tov. Fr. Luznarja, da se v bodoče račun pred občnim zborom objavi v stanovskem glasilu.

V imenu pregledovalcev računov predlaga tov. Vendelin Sadar blagajniku in odboru absolutorij, kar obvelja soglasno.

Volitev.

V odbor so bili izvoljeni tovariši: Juraj Režek (predsednik), Luka Jelenc (podpredsednik), Josip Ambrožič (tajnik), Jakob Dimnik (blagajnik), odborniki Fran Črnagoj, Jakob Furlan, Ivan Petrič, Ivan Schmeidek in Janko Žirovnik. — Za preglednika računov se izvolita tovariša Vendelin Sadar in Alojzij Kecelj.

Slučajnosti.

Na predlog tov. Lapajneta se sklene, da objavlja odslej stanovsko glasilo vse razpise učiteljskih služb na Kranjskem. — Store se primerni koraki, da se okr. šolski sveti glede razpisa služb opozore na zakonite določbe, ki se jih naj tudi drže.

Razvije se debata o pevskem zboru.

Glede na regulacijo učiteljskih plač se ugotovi po daljši debati principielno stališče:

1. Znane zahteve vsega avstrijskega učiteljstva.
2. Enaka plača učiteljem in učiteljicam.
3. 35letna službena doba.
4. Čuvanje koristi starejših tovarišev.
5. Vštetje vojaških let v službeno dobo.

Občni zbor Društva za zgradbo Učit. konvikta

se je vršil dne 29. pret. mes. dopoldne ob 9. v »Narodnem domu« v Ljubljani ob zadostni udeležbi članov.

Predsednik tov. Jakob Furlan je pozdravil navzoče društvenike, konštatiral sklepčnost ter podal besedo tajniku tovarišu Juraju Režku, ki je nato podal svoje poročilo.

Tajnikovo poročilo.

Slavni zbor!

Devetnajsto leto smo skončali in s prihodnjim letom bomo praznovali že **20letnico**, kar smo si bili ustanovili to svoje prepotrebno društvo.

Društveni odbor, ki ste mu bili ob lanskem občnem zboru zopet poverili društvene posle — le namesto umrlega tovariša Šijanca je vstopil tov. A. Gnus — je moral tudi letos osredotočiti svoje delovanje le na zbiranje zgradbenega kapitala, ker z dosedanjimi prispevki nam še vedno ni mogoče misliti na uresničenje in izvršitev v pravilih si zastavljene zadače. Žal, da so bili prispevki med letošnjim letom mnogo manjši mimo prejšnjih let. Pa saj ni čuda! Učiteljstvo tiščijo k tlom naši neprijatelji, da nam ni mogoče žrtvovati se za društvo kot bi radi — a ostali naši prijatelji pa so z raznovrstnim narodnim davkom preobremenjeni, da nas tudi ne morejo podpirati v isti meri kot prejšnja leta. Zveste so nam pač ostale razne posojilnice naše, posebno tam, kjer službujejo zavedni in delavni naši tovariši, ki jih pravočasno opozore na naše društvo. Presrčna in iskrena jim zahvala za toliko naklonjenost in vsakoletno podporo!

Ako nas vsa znamenja ne varajo, se mora obrniti z »nesrečnim« letom 13 na bolje, in ako se izvede regulacija — in sicer pravična regulacija naših plač, potem nam bo omogočeno zopet se bolj pobriniti za prepotrebno naše društvo. In takrat ne le, da je vsak zaveden učitelj in učiteljica član našega društva — letos jih je samo 215, pa bi jih lahko bilo vsaj **tisoč!** — ampak **prva kronica**, ki jo prejmemo od regulacije, bodi **darilo za društveno 20letnico.** Tako bomo najlepše pokazali stanovsko svojo zavednost in ljubezen do zapuščenih naših sirot. (Odobravanje.)

Prejšnje čase so nam tudi prirejali tovariši po raznih krajih koncerte in veselice v korist našemu društvu, kar nam je dajalo lepe letne prispevke. Ali jih ne bi bilo mogoče ob praznovanju naše 20letnice obnoviti? Gotovo, ako se naši tovariši in tovarišice resno poprimejo dela. Pričakujemo in priporočamo se!

Kakor dosedaj vsako leto, nam je donesel naš »gospodarski program« tudi letos lepe prispevke; le žal, da se ga učiteljstvo še vedno premalo drži in ga uporablja. Leto za letom moramo grajati, da učiteljstvo v svoji malomarnosti rajše drugod kupuje svoje potrebščine nego pri naših trgovcih, ki imajo priznano dobro blago in za nas znižane cene. Tako nam je samo tvrdka M. Grubbauerjeva zopet letos vposlala lep znesek 700 K, za kar ji bodi še s tega mesta izrečena naša najiskrenejša zahvala. Učiteljstvu našemu torej še enkrat prav toplo in nujno priporočamo, naj se drži točno našega »gospodarskega programa« in naj ga izkuša razširiti tudi izven Ljubljane.

Poskrbeli pa smo tudi letos zopet naši mladini za duševno razvedrilo ter založili in izdali: Mišjakovega Julčeta V. in VI. zvezek in Palnakovih spisov I. in II. zvezek. Na učiteljstvu in naših krajnih šolskih svetih pa bodi, da pridejo ti spisi naši mladini v čim večjem številu v roke. Radi bi bili v tem oziru še mnogo več storili, ko bi se knjige le razpečavale v isti meri kot bi se lahko. Zares, čuditi se je toliki brezbrižnosti po nekaterih krajih!

Iz Cesarja Franca Jožefa I. jubilejske ustanove smo podpirali in ob cesarjevem 65letnem vladarskem jubileju dne 2. decembra 1913 obdarovali 4 sirote: Marijo Osana in Srečka Razpotnika, oba gojenca tukajšnjega učiteljišča; Dragotina Tratnika, realca (I.) v Idriji, in Vinka Pegana, učenca V. razreda I. mestne šole v Ljubljani.

Naše društvo šteje letos: 63 pokroviteljev, 215 rednih članov in 40 podpornih članov.

Končno izrekamo vsem svojim dobrim prijateljem, ki so nas na kakršenkoli način podpirali v tem letu, še tem potom svojo najiskrenejšo zahvalo. Bog jih živi! (Odobravanje.)

Blagajniško poročilo.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik je poročal:

Računski zaključek za XIX. upravno leto.

Št.	Dohodki	K	h
1	Saldo l. 1912	2134	06
2	Letnina in darila	1406	26
3	Obresti za l. 1912	1830	83
4	Obresti Ces. F. J. I. jub. ust. za l. 1913	300	—
5	Izžrebana srečka 3% zem. I. em. 813/28	190	—
6	Dividenda H. in p. U. K. za l. 1912	17	50
7	Izkupiček za mlad. spise in Nar. pesmi do 30. junija 1913 . . .	1668	91
		7547	56

Št.	Izdatki	K	h
1	Učit. tiskarni za tisk mlad. spisov	4810	55
2	Upravni stroški	652	52
3	Vloga v H. in p. U. K.	717	50
4	Davek, pristojbine	149	78
5	4 Ces. F. J. I. jub. ust.	320	—
		6650	35

Promet:

Dohodki . . . . . K 7547·56
Izdatki . . . . . „ 6650·35

Prebitek (saldo) . . K 897·21

Bilanca:

1. Naloženo po 4½, 4¾ in 5% . . . K 68996·21
2. Cesarja Franca Jožefa I. jubil. ust. za učit. sirote . . . . . „ 10555·77
3. V zadolžnicah . . . . . „ 4203·97
4. V srečkah in obligacijah . . . . . „ 870·11
5. Inventar . . . . . „ 200·—
6. Saldo l. 1913 . . . . . „ 897·21

Skupaj (brez zaloge knjig) . . K 85723·27

Predlog:

Razpiše naj se 5. mesto Cesarja Franca Jožefa I. jub. ustanove letnih 80 K.

V imenu pregledovalcev računov poroča tov. Vendelin Sadar ter predlaga blagajniku in odboru absolutorij, kar soglasno obvelja.

Volitve.

Na predlog tov. Janka Žirovnika se volijo v odbor: Jakob Furlan (predsednik), Luka Jelenc (I. podpredsednik), Ignacij Križman (II. podpredsednik), Juraj Režek (tajnik), Jakob Dimnik (blagajničar), odborniki E. Gangl, Anton Gnus, Andrej Rape, Julij Slapšak. — Isti tovariš predlaga za preglednika računov tovariša Vendelina Sadarja in Alojzija Kecelja.

Predlogi.

Sprejme se predlog tov. blagajnika, da se z letom 1914 razpiše peto mesto Cesarja Franca Jožefa I. jubilejne ustanove letnih 80 K.

Obvelja predlog tov. Janka Žirovnika, da se čimprej izda III. zvezek Na-

---

Ko je bil lansko leto začasno upokojen, se je preselil v Kandijo pri Novem mestu k sinu, ki je v Novem mestu odvetniški koncipient, da bi tam v miru preživel svoje zadnje dni, ki so mu bili, žalibog, tako kratko odmerjeni.

Človek.

Odpri srce, odpri roke,
otiraj bratovske solze,
sirotam olajšuj gorje.
S. Gregorčič.

Pokojni Štipko je bil jako blag človek. Kakor je bil razborit in uporen v političkem življenju, tako je bil blag in iskren v zasebnem. Kdo prešteje vse prošnje, ki jih je napravil ubožcem in sirotam! Ljudje so se radi zatekali k njemu po nasvete, ker so vedeli, da jim bo on najbolje pomagal, ako je sploh mogoče. Za pravice ubožnih je šel posredovat celo v Ljubljano k škofu in vladi. Ko je prišel čas birme, je bil on boter najubožnejšim otrokom, ki niso mogli dobiti nikjer drugje botrov. V svojem življenju je bil vsega skupaj 53krat krstni in birmanski boter.

Ko je neko ubožno dekle dobilo dete, je prosilo Jelenca in njegovo ženo, da bi mu botrovala. Ker je bila v kraju navada, da so dali nezakonskim otrokom kako posebno ime, da se jih spozna že po imenu od drugih, je prosila mati, naj Jelenec izposluje otroku navadno ime. Trnski kurat je res začel sitnariti in hotel krstiti otroka na ime Marko, ki je na Notranjskem nekako sramotilno. Jelenec ga je najprej izlepa pregovarjal; ko pa je videl, da je kurat trmast in hoče imeti Marka, je vzel otroka v naročje in odšel z njim iz cerkve, češ, gremo pa v Slavino in če tam ne bo naša obveljala, se pa podamo naprej proti Ljubljani. Kurat se je vdal, poklical Jelenca in ženo nazaj in krstil otroka tako, kakor sta botra zahtevala. Ko so neki cigani bogvedi od kje z Ogrskega dobili v Trnju dvojčke, so prišli seveda Jelenca in njegovo ženo prosit za botra.

V prostih urah je raziskoval trnsko okolico, zlasti podzemeljske jame. Po dolgotrajni vežbi je postal v tem pravi veščak. Na Vlačnem pri Trnju je zaslutil, da mora biti velika podzemeljska jama. Začel je kopati in lomiti kamen, dokler se mu ni odprla velika, s krasnimi kapniki posejana jama.

Posebno veselje pa je imel s strupenimi kačami. Bil je daleč naokolo znan kačji lovec in ga je celo »Neue Freie Presse« omenila kot »der bekannte Schlangenfänger Stephan Jelenec aus Dorn«. Imel je časih poleti po 40 živih gadov v steklenicah. Pošiljal jih je na Dunaj.

Živahen kakor povsod, je bil tudi v družbi. Zabaval je prijatelje s šalami in dogodbami iz svojega življenja, ki jih je vedel brez števila. Imel je v sebi moč, da je dvignil razpoloženje družbe iz hladne puščobe v kipeče veselje. Pa to vedo najbolje tisti, ki so se takrat shajali z njim v Št. Petru, Zagorju, Košani in drugih krajih Pivke.

Kakor ga ni manjkalo ob veselih prilikah, ravno tako je smatral za svojo dolžnost, da se je udeležil tudi žalostnih dogodkov. Če je umrl kak njegov tovariš ali prijatelj, ga je on gotovo spremil do groba in se tam poslovil od njega.

V Trnju je večkrat obolel. Zdravniki so mu svetovali, naj se poda na dunajsko kliniko, in blagi marki Gozani mu je celo obljubil, da mu izposluje 100 gld. podpore, ako gre. Ali ker se je takrat ravno pravdal z domačim kuratom, je rajši zanemaril bolezen, kakor pa pravdo. Poleg tega se je dvakrat ponesrečil. Prvič je njegov petletni sin našel nekje nabito patrono. Oče mu jo je vzel, toda v levi roki se mu je razpočila. Pol kazalca mu je odtrgalo, druge pa vse razmesarilo. Drugič — ko se je peljal s pošto, so se konji splašili, voz se je prevrnil, in Jelenec je priletel ob kanton, kjer je težko poškodovan obležal. Pripeljali so ga domov, kjer je počasi zopet okreval. Obe ti nesreči sta se prigodili v petek in 8. dan meseca, zato se je osmice, če je padla na petek, vedno bal.

Toda niti bolezen, niti nesreče ga niso ugnale; stal je pri vseh stanovskih, političkih, gospodarskih in dobrodelnih pokretih vedno v prvi vrsti.

Tudi na Božakovem in na Dvoru so imeli ubožci v njem vnetega zaščitnika in priprošnjika. Oglašali so se pri njem pogorelci, sirote, vdove; nedoletni otroci so si ga izbirali za varuha. Podpiral jih je in prosil za nje na vse strani; celo do samega cesarja so šle njegove prošnje. Pa kaj bi govoril o tem, trume ubožcev in beračev, sirot in zapuščenih, za katere se je potegoval, lahko najsijajneje pričajo o njegovem dobrem in usmiljenem srcu.

Za svoje otroke je skrbel, kakor je najbolje vedel in mogel. Izmed njih je najstarejši že doktor prava in odvetniški koncipient, drugi dokončava tehniko. Tudi dve hčeri sta že pri dobrem kruhu, najmlajši dve hodita še v šolo.

Tako je blagi Štipko tudi kot človek poleg vseh skrbi, truda in težav zvesto, natančno in vestno izpolnil svojo nalogo.

(Konec.)

rodnih pesmi in da se poveri odboru naloga, naj izda lepo ilustrirano knjigo pravljic za mladino.

Sprejme se predlog tov. Gangla, da se zniža cena mladinskim knjigam ob 1 K 50 vin. na 1 K.

Sklep seje upravnega odbora Zaveze z dne 29. pret. mes.: Z ozirom na znano sovražno stališče, ki ga je zavzel odbor Družbe sv. Mohorja nasproti učiteljstvu, in z ozirom na dejstvo, da odbor imenovane družbe neče dati razžaljenemu učiteljstvu nobenega zadoščenja, se zavedno učiteljstvo pozivlja, da zavzame temu ravnanju primerno in odgovarjajoče svoje stališče proti Družbi sv. Mohorja.

Mohorjeva družba in učiteljstvo.

Celje, 30. decembra 1913.

Mohorjeva družba je žalila učiteljstvo in ima namen, vztrajati v tem tiru tudi v bodoče. Je in hoče ostati sovražna učiteljstvu, ker se je je popolnoma polastil najfanatičnejši klerikalizem, ki nasprotuje napredku v prosveti. In če stokrat trde nasprotno, jim ne moremo verjeti, ker so njihova dejanja taka, da v polnem obsegu potrjujejo našo sodbo. Treba je le pregledati vsakoletne družbine knjige, kako malone z vsem svojim povestnim gradivom preparijo ljudske mase za klerikalno politiko. Treba pogledati tudi zadnje »Glasnike«, ki jih družba objavlja v svojem koledarju, in jasno nam bo, da jadra ta bratovščina s popolnim parom po klerikalnih vodah. Le poglejmo, kaj piše n. pr. v zadnjem »Glasniku«. Tam pravi dobesedno: »Vedno zopet se oglašajo udje z željo, naj jim Družba poda zopet »Življenje svetnikov«. Svet poveličuje v zgodovini slovstva svoje pesnike in pisatelje, v zgodovini umetnosti svoje umetnike, v občni zgodovini svoje vladarje in vojskovodje. **Več ko življenje umetnika ali življenje pisatelja je vredno življenje svetnikovo.** O njih je rekel Zveličar, **da so »luč sveta«, »da so kvas, ki se prekvasi«,** da so **»trdnjava, zgrajena na skali.«** Svetniki **so svet spreobračali, ne umeteniki in vladarji, svetniki so sejali med narodi izročeni jim sveti nauk, svetniki so pasli narode kot dobri pastirji in so dajali narodom krasen zgled, kako se naj v življenju izvajajo vzvišeni nauki evangelija. Zato pa katolika zanima in veseli in vzpodbuja »življenje svetnikov«. Življenje svetnikov je bilo starim priljubljeno berilo, dandanes se to berilo nadomešča z manjvrednim. Dajmo ljudstvu zopet zdravega nabožnega berila!«**

In v listnici uredništva je istotako cela vrsta dokazov za naše trditve o družbinih namenih. Tako piše nekdo: »Ljudje se izgovarjajo, da ne izhajajo več knjige v tako verskem zmislu kakor nekdaj...« In uredništvo dostavlja: **»Hvaležni smo** za taka poročila. Pisatelji naj vedo, kaj pravi narod sam.« Drugi piše: »Ljudje pravijo, povesti in pravljic imamo dosti, zakaj ne izdajo življenja svetnikov in molitvenike hočemo imeti.« Uredništvo: »Za taka poročila smo hvaležni. Udje knjige plačujejo in so nekako opravičeni, zahtevati, kar žele. Odbor vse te želje uvažuje in jih po močeh izvršuje. Življenje svetnikov pride na vrsto!« V predzadnjem koledarju je n. pr. ta zanimiva opazka: »Piše se nam: Ljudem ne gre v glavo, kako more cerkvena bratovščina izdajati spise znanih brezvercev in socialnih demokratov. V koledarju se sicer perete, ali zastonj. **Da ste izdali »Desetega brata«, je na ljudi zelo slabo vplivalo.** Torej Mohorjeve knjige bomo morali pred otroci skrivati.« In tako dalje, vedno v enem in istem tonu. Koliko tisočev dopisov mora v zadevi knjig prejeti tako veliko podjetje, kakor je Mohorjeva družba, toda odbor spravi v svoj »Glasnik« namenoma samo tiste dopise, ki so jih napisali najbolj fanatični in najplitvejši klerikalci. V tem tiči sistem in dalekosežen klerikalen program. In to nam mora že enkrat odpreti oči.

Moje merodajno mnenje pa je, da klerikalnega odbora in večine v Mohorjevi družbi ne bomo prepričali o potrebi druge taktike. Oni bi bili tudi nespametni, če bi se dali prepričati, ko pa imajo večino in torej oblast v rokah. Sploh je izključeno, da bi obe naziranji, klerikalno in protiklerikalno, spričo agresivnega nastopanja naših klerikalcev mogli trajno ostati pod skupno streho Mohorjeve družbe. In naravnost neumevno je, da danes toliko tisočev naprednih udov podpira Družbina klerikalna stremljenja s svojimi članskimi prispevki ter deluje s tem takorekoč proti samemu sebi, proti svojim lastnim idejam, ki jih sicer v svojem političkem in prosvetnem delovanju izkuša uveljavljati med narodove. Tudi napredna smisel si mora ustvariti vsakojake posvetne in politiške naprave za prodiranje med ljudstvo za pridobivanje novih privržencev. In če to priznamo, potem ne bomo niti trenotka dalje prigovarjali klerikalcem, da se naj poboljšajo, temveč idimo samostojno na delo, pokažimo Celovcu hrbet in osnujmo novo književno družbo, ki se bo otresla tiste blaziranosti, katera je sedaj, prevladuje v Družbinem odboru in med poverjenstvi, **ne pa tudi med udi.** Celovcu pustimo, naj dela, kar hoče, mi pa potom nove književne družbe dajmo preprostemu narodu vsako leto dobrega leposlovnega in toli potrebnega gospodarskega čtiva; vse to brez kakih neplodnih polemik, kakor si jih žele mladi gospodje v Celovcu! Lotimo se tega koristnega dela z zaupanjem v dobro stvar, in uspehi ne izostanejo!

Jedro resnično narodnega življenja je pri Slovencih dobiti v učiteljskem stanu. Ta stan ima tudi izborno organizacijo, ima lastno tiskarno, ima izvrstne moči v svojih vrstah, ima pa tudi dovolj volje za vsako dobro delo. Učiteljski stan je poklican, da nas reši takega delovanja sedanje Mohorjeve družbe. — Naj se loti tega dela! Kolikor vem, so se podobni načrti že delali v Celju, v Gorici in v Ljubljani, vendar se mi z ozirom na povedano zdi najbolje, ako se tega dela poprime učiteljstvo, dolžnost drugih pa je, to delo podpirati.

Opomba uredništva: S tem otvarjamo debato o tem prevažnem vprašanju. Priobčeni članek nam je dospel iz **neučiteljskih** krogov. Dobro je, če se sedaj oglasi učiteljstvo samo. Zadeva zasluži splošnega zanimanja in preudarka.

Tovarišem!

Na prošnjo odbora »Učiteljske tiskarne« sem sprejel s tekočim letom uredništvo »Domačega Ognjišča.« Zavedam se velikih dolžnosti, ki sem jih sprejel s to častno nalogo, a en sam ne more delati čudežev. Moj program je obširen, saj je tudi polje, ki ga naj obdeluje list, tako velikansko, da dobe pisatelji najrazličnejših strok in smeri tu svoje torišče. Umestno pa je, da vabim tem potom k sodelovanju predvsem učiteljstvo, ljudskošolsko in srednješolsko, saj tu lahko govore direktno staršem svojih gojencev.

Apeliram pa še predvsem na svoje mlajše kolege, da me podpirajo vsestransko, da bomo dvignili list na tisto višino, ki jo zasluži, saj tudi naša stanovska čast in zavednost zahteva to.

Ker je tudi založništvo obljubilo novo moderno opremo, cena listu pa vendar ostane še tako malenkostna (2.50 K), je pač tudi majhna agitacija za naročnike kaj lahka in hvaležna stvar.

Upam torej, da sem našel razumevanje in da me bodo tovariši tudi podpirali.

Na Misličah, dne 1. januarja 1914.

Fran Erjavec.

NB.: Vsi rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Fr. Erjavec, učitelj na Misličah, p. Divača. (Primorsko).

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Iz vodstva Zaveze.

S III. vodstvene seje upravne dobe 1913/1914 (15. decembra 1913).

1. Predsedstvo »Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji« je vprašalo našo Zavezo, če bi se slovensko učiteljstvo, včlanjeno v Zavezi, udeležilo nameravanega protestnega zborovanja in protestnega obhoda pred dunajskim parlamentom. Zavezin predsednik je odgovoril, da od naše strani ni misliti v tem času na kakšno obilno udeležbo, ker bi dotičniki ne dobili zato potrebnega dopusta, udeležba pa bi ne mogla biti tudi sicer zadostna zaradi prevelikih stroškov.

2. Neka prošnja za primerno denarno podporo v svrho ustanovitve knjižnice se reši negativno, ker Zaveza nima zato razpoložljivih sredstev.

3. Vodstvo nekega Zavezinega učiteljskega društva je vprašalo Zavezino vodstvo, če je z neko medlo izjavo v koledarju »Družbe sv. Mohorja« za leta 1914 — na strani 211 — zadovoljno, in če bo dala Zaveza spričo tega kakšno izjavo, ker ni prejela zahtevanega zadoščenja. Na to vprašanje se je odgovorilo, da bo prišla izjava vod .Zaveze, ki naj služi v splošno informacijo, v prvi prihodnji številki »Uč. Tovariša«. (Glej št. 48. »Učit. Tov.« z dne 28. novembra t. l.!)

4. Za uporabo velike dvorane Narodnega doma v Ljubljani povodom našega jubilejskega slavlja nam to upraviteljstvo ni računilo nikakršne najemnine in odškodnine.

5. Pisatelj Fran Rojec je ponudil Zavezi v založbo igra »Sosedov god v Mošnjah«. Po ugodni ceni se bo sklepalo, ali se ponudniku ugodi ali ne.

6. Tovariš Alojzij Selinšek je napisal za »Popotnika« članek, ki naj služi »Odseku za sestavo slovenskega vzgojnega programa« v preudarek in v poglobljenje predloga, ki ga je stavil pri zadnji delegacijski seji.

7. C. kr. urad za odmero pristojbin je izročil vodstvu Zaveze plačilni nalog za pristojbinski namestek od Zavezinih primičnin v znesku K 76.50. Zapadla pristojbina, ki znaša K 21.05, veljavna za čas od 1. jan. 1911 do 30. novembra 1913, pa se mora plačati takoj.

8. Rešitev nekega vprašanja, ki ga je poslal na vodstvo Zaveze odbor »Učiteljskega društva za sežanski okraj«, se odstopi upravnemu odboru Zaveze.

9. O predlogu in resolucijah nekega učiteljskega društva se ne obravnava, ker dotično društvo že od leta 1909. ni plačalo Zavezi članarine. Po Zavezinih pravilih je torej samo molče izstopilo iz Zaveze.

10. Zavezinega predsednika se pooblašča, da poroča na božični seji upravnega odbora o preosnovi »Ročnega zapisnika« in da stavi v tem pogledu primerne predloge.

11. Okrožnica glede sanacije Zavazinih listov se razpošlje vsem včlanjenim društvom s pozivom, da naj se ta zadeva korenito preštudira. Tozadevni sklepi, sprejeti na občnih zborih, naj se potem odpošljejo pravočasno vodstvu Zaveze v končno rešitev.

12. Določi se dnevni red seje upravnega odbora, ki se vrši dne 29. decembra 1913 ob dveh popoldne v načelstveni sobi »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

13. Državnemu poslancu gospodu dr. V. Ravniharju se odpošlje po vodstvu Zaveze pismena zahvala za njegov odličen govor, ki ga je imel dne 26. novembra leta 1913 v dunajski državni zbornici glede vprašanja učiteljskih plač, proseč ga zaeno še nadaljne podpore.

14. Inserati v »Učit. Tovarišu« se poverijo s 1. januarjem 1914 tovarišu Franu Maroltu, ker ima kot upravnik tem lažji pregled lista.

15. Ugotove se nekateri predlogi, ki se nameravajo staviti od vodstva Zaveze na seji upravnega odbora.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo ima v četrtek, dne 8. jan. 1914, svoje občno zborovanje, ki se vrši v Slov. Bistrici v hotelu »Avstrija« ob 10. uri predpoldan ob nastopnem vzporedu:

1. Zapisnik o novembrovem zborovanju
2. Dopisi — poročila.
3. Eventualno predavanje.
4. Tajnikovo poročilo o delovanju društva v minulem letu in blagajnikovo o gmotnem stanju društva.
5. Volitve.

Z ozirom na 3. in 5. točko dnevnega reda se pričakuje polnoštevilna udeležba članov. — Vabijo se obenem še tovariši in tovarišice, ki so doslej stali zunaj naših vrst, da store vendar enkrat svojo dolžnost, katero jim narekuje naša organizacija.

Jos. Sabati, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj ima dne 8. januarja 1914 ob pol 11. uri v ptujski okoliški šoli svoj občni zbor z nastopnim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Letno poročilo tajnikovo, blagajnikovo, knjižničarjevo. 3. Volitev odbora. 4. Slučajnosti. Pobirala se bo tudi članarina. Tovarišice, tovariši! Pridite vsi! Ob 10. uri predpoldne zboruje v istih prostorih čebelarsko društvo za Ptuj in okolico. Na dnevnem redu je letno poročilo in volitev odbora. — Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima glavno zborovanje dne 8. prosinca 1914 točno ob 10. Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročila načelnika, blagajnika. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti. Tovariši, tovarišice! Prijateljstvo je lepo, tovarištvo prijetno, stanovska vzajemnost nad vse potrebna. Strnimo se v dosego mogoče mere smotrov našega poklica! Veselo ter srečno 1914! Odbor.

Književnost in umetnost.

Popotnik objavlja v svoji 12. številki XXXIV. letnika to-le vsebino: 1. Vekoslav Selinšek: Nekoliko o našem vzgojnem programu. 2. Pav. Flere: O biologiškem pouku. 3. Evgen Sajovic: Učna osnova in inštrukcija za pouk telovadbe in odredba o prirejanju mladinskih iger na gimnazijah (vseh tipov) in na realnih šolah. (Konec.) 4. Književno poročilo: Ocene, Novosti. 5. Razgled: Pedagoški paberki. — Skrb za obrambo mladine. — Šolske in učiteljske vesti. — Inostransko šolstvo. — Prosvetna kronika. — Razne vesti. — Mala poročila. — Uredništvo piše: »S pričujočo številko zaključujemo »Popotnikov« XXXIV. letnik. Zahvaljujemo se vsem vrlim sotrudnikom in prijateljem našim na blagohotni podpori v minulem letu, priporočujoč se obenem njih blagonaklonjenosti tudi za prihodnji »Popotnikov« XXXV. letnik. Naj se krog sotrudnikov širi, število gmotnih podpornikov pa množi! Le tedaj bo zasiguran obstanek edine slovenske pedagoške revije, kar naj bo častna naloga vsega zavednega slovenskega učiteljstva!«

Politiški pregled.

* **Za deželnega glavarja** na Kranjskem je zopet imenovan dr. Ivan Šušteršič.

* **Statistika glasov na Hrvaškem.** Statistika pri zadnjih saborskih volitvah oddanih glasov kaže, da so dobili: Hrvaška samostalna stranka 31.576 glasov, Srbska samostalna stranka 12.871, obe skupaj, ki tvorita koalicijo, 44.447 glasov; Frankovci 15.079, Starčevičanci 14.988, dalje samostojni pravaši 3331, Unionisti 13.585. Seljačka stranka 12.588, Srbski radikalci 3277, Centrum 2386, Socialisti 800, Vsenemci 149 glasov.

* **Izgube Srbije.** Oficialno poročajo« Srbija je v vojni s Turčijo izgubila 6500 mož, v vojni z Bolgarijo 7000 mož, skupaj 13.500. Ranjenih je bilo: v vojni s Turčijo 16.000 mož, v vojni z Bolgarijo 17.000, skupno 33.000 mož. Kolera jih je pobrala 4700. Izgube v ekspediciji proti Albancem ob zadnjem uporu niso vštete.

Kranjske vesti.

—r— **Dr. Ignacaj Žitnik †.** Na Silvestrovo so pokopali v Ljubljani dr. Ignacija Žitnika, državnega in deželnega poslanca. Bil je pristaš S. L. S., a do učiteljstva ni zavzemal onega odurno-sovražnega stališča, kakor ga zavzemajo nekateri njegovi tovariši. Bil je strpljiv in konciljanten nasprotnik, ki se je dalo z njim govoriti. — V zadnjem zasedanju deželnega zbora so naskočili napredno učiteljstvo z vehementno silo deželni poslanci dr. Zajec, dr. Lampe in Jaklič. Ko je hotel tovariš Gangl odbiti napade, mu je dež. glavar dr. Šusteršič vzel besedo, češ, da pretvarja sveto pismo. Na kuloarju sta se potem srečala dr. Žitnik in Gangl. In prvi je dejal proti drugemu: »Dr. Šušteršič vas ni razumel; prenaglil se je! Sploh se vam čudim, da morete spričo takih dogodkov ohraniti tako mirno kri. Po pravici vam povem, da bi se jaz ne mogel tako zadrževati!« — Bodi delavnemu, nesebičnemu in preudarjenemu možu ohranjen prijazen spomin tudi v vrstah naprednega učiteljstva!

—r— **Ustanovni shod »Društva učiteljev slovenskih in obrtnih nadaljevalnih šol«** se je vršil v sredo 31. decembra 1913 v salonu hotela »Ilirija« v Ljubljani. Zborovanje je otvoril predsednik pripravljalnega odbora tovariš Humek s Krškega. Ta naznanja, da se je oglasilo do sedaj 116 članov k temu društvu; odzvale se pa niso dosedaj naslednje obrtne nadaljevalne šole: Bled, Črnomelj, Gorica, Ljubljana II., Ljubljana III., Miren in Trst. Predsednikom je bil izvoljen tov. Humek s Krškega, odbornikom pa: Hočevar Maks — Krško, Rant Fran — Radeče, Pristovšek Fr. — Žalec, Mikuš Matej — Tolmin, Likozar Anton — Ljubljana, Skulj Fran — Ljubljana, Slapšak Julij — Radovljica. Pregledovalca računov sta Novak Alojzij in Sadar Vendelin. Takoj po zboru se je konstituiral odbor in sicer: Humek, predsednik; Skulj namestnik; Hočevar, tajnik; Slapšak, blagajnik. Letnina se je določila na 3 K, pristopnina 1 K. Prijateljski razgovor, ki se je nato razvil, je pokazal, da bo imel izvoljeni odbor mnogo dela v prospeh, razcvit in napredek obrtnih nadaljevalnih šol in za dobrobit na njih delujočega učiteljstva. Bog daj, da bi imelo započeto delo mnogo uspeha!

—r— **Dr. Brejc, poslanec Piber in dr. Polc** so se peljali na Silvestrovo v Ljubljano. To ni za nas nič zanimivega. Med sabo so se pogovarjali o različnih stvareh. To je že bolj zanimivo — pa tudi tega ne bomo povedali. Najbolj zanimivo je bilo mnenje dr. Brejca o Slomškariji in o naprednem učiteljstvu. Dr. Brejc obsoja postopanje deželnega odbora kranjskega pri priznanju draginjskih doklad. On ne bi postopal tako pristransko. S tem se vzgajajo samo hinavci, ki se le hlinijo S. L. S. in ki niso zanesljivi. To bodo pokazale prihodnje deželnozborske in državnozborske volitve. Susteršič ne vidi tega, tudi noče viditi, da je S. L. S. že letos šla grozno nazaj. Slomškarijo naj pusti popolnoma v nemar, postopa naj popolnoma nepristransko z učiteljstvom. Tako bi delal Brejc — a eno pa je potrebno: Naprednim vodite-

ljem slov. učiteljstva se morajo glave posekati — pa bo vse dobro! — Kakor vidimo, goji dr. Brejc jako pobožno željo. Treba je uvesti inkvizicijo, pa se mu ta želja izpolni. Prej ne!

—r— **Deželni šolski nadzornik,** dvorni svetnik Fran Levec je nenadoma obolel. Čujemo, da se temu odličnemu šolniku zdravje zopet vrača. Od srca želimo, naj gospod dvorni svetnik kmalu popolnoma okreva!

—r— **Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta v Radovljici 30. pret. m.** Predsednik naznani kurentno rešene stvari. Dovolijo se starostne doklade sledečim učnim osebam: I. starostna doklada E. Schiffrerju, Jesenice; prva začasna starostna doklada Uršuli Potočnik, Breznica in Pavli Dežman, Gorje. — Pritrdi se prošnji kraj. šol. sveta na Bledu, da se uvede celodnevni nerazdeljeni pouk od 1. nov. do Velikenoči na Bledu. — Ugodno se reši neka prošnja za podporo. — Kraj. šol. ogledom v Boh. Sred. vasi se imenuje vpokojeni župnik Iv. Berlic. — Nadučiteljsko mesto v Mošnjah se vnovič razpiše. — Odobre se proračuni krajnih šol. svetov kakor tudi račun c. kr. okr. šol. sveta in proračun. Stavi se terno predlog za def. nameščenje uč. mesta na Dovjem. — Odobri se slednjič več inšpekcijskih poročil.

—r— **Šolstvo, znanost in umetnost v proračunu mestne občine ljubljanske.** Proračun mestne občine ljubljanske za l. 1914 izkazuje za šolstvo, znanost in umetnost 190.531 K potrebščin in 46.616 K pokritja, torej primanjkljaja 143.915 K. Izdatki za ljudsko šolstvo samo znašajo 62.242 K, za realko pa 11.916 K.

—r— **Razpis učiteljskih služb.** V šolskem okraju Kamnik se razpisujejo naslednja učna mesta z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje: 1. Eno učno mesto na štirirazredni ljudski šoli v Domžalah z omejitvijo na moške prosilce; 2. eno učno mesto na dvorazredni ljudski šoli v Šmartnem; 3. nadučiteljska služba in učno mesto na dvorazredni ljudski šoli na Vrhpolju; 4. nadučiteljska služba, event. učno mesto na dvorazredni ljudski šoli v Radomlju; 5. nadučiteljska služba in učno mesto na novoustanovljeni dvorazredni ljudski šoli v Stranjah; 6. nadučiteljska dvorazredni ljudski šoli v Čemšeniku; 7. učno in voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Pečah, in sicer iznova s pristavkom, da ostanejo še vložene prošnje tudi za novi razpis natečaja v veljavi; 8. po eno učno in voditeljsko mesto na enorazrednih ljudskih šolah na Rovih in na Selih. — Pravilno opremljene prošnje za eno izmed teh učnih mest je za vsako posebej vlagati do 15. januarja 1914. — V postonjskem okraju: Na Premu nadučiteljska služba. Prošnje do 13. januarja 1914. Mesto za učitelja na petrazredni ljudski šoli v Postojni do15. januarja 1914. — V novomeškem okraju: Učno mesto na štirirazredni ljudski šoli v Žužemberku do 15. januarja 1914. — V litijskem okraju: Učiteljska služba (za moške prosilce) na štirirazredni ljudski šoli v Šmartnem pri Ltiji do 6. januarja leta 1914.

Štajerske vesti.

—š— **»Trije kralji v Dobju.** V torek dne 6. prosinca 1914. pridejo točno ob pol 3. uri popoldne ob vsakem vremenu v šolo v Dobju »Trije kralji«, spremlja jih pevski zbor učencev, pojoč pesem v D-molu »Tja od izhoda solnčnega«. Ostale glasbene in pevske točke te prireditve bo izvajal novi salonski orkester ter učiteljski pevski zbor. — Čisti dobiček vstopnine je namenjen za naročilo knjig za ljudski oder in za poravnavo dolga za orkestralna godala. Tovarišice in tovariši, dobro došli!

—š— **Iz Št. Pavla pri Preboldu.** Šolski vodja v Mariji Reki je dobil zaradi bolehnosti trimesečni dopust. Nadomestuje ga okrajni pomožni učitelj tov. M. Stante.

—š— **Iz Žalca.** Nogo si je zlomila učiteljica Pepca Ahtikova. Vrli tovarišici želimo, da čimprej ozdravi!

—š— **Iz Žalca *.** Žalsko učiteljstvo je priredilo v nedeljo, dne 14. decembra, v risalni dvorani roditeljski sestanek s šolsko veselico. Nadučitelj tov. Petriček je orisal najprej pomen takih sestankov ter razjasnil staršem, kako je treba vzgajati otroke k pokorščini, marljivosti in rednosti. — Nato so deklamirali otroci »Pičica na i«, »Povest o nosku«, »Sam«, »Vrnitev«, »Razgovor dveh krtov« in »Ujetega ptiča tožba«; nekateri prav ljubko. Pod spretnim vodstvom tov. Vrečerja so zapeli jako lepo »V dolinci prijetni je ljubi moj dom« in »Trobentica« (Adamičeva). Občudovali smo posebno dečke, ki se jih ponekod ne more pripraviti k petju. Ob koncu se je igrala stara, a vedno lepa igrica »Stari vojak in njegova rejenka«, ki jo je priučil tov. Pristovšek. Nekaterim igralcem in igralkam so se vloge dobro posrečile, nekateri pa so malce preveč recitirali. Ni malenkost, prirediti kaj takega z učenci, in zato gre delavnemu žalskemu učiteljstvu vsa hvala!

* Po naključju zakasnilo. **Uredn.**

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj ima dne 6. januarja 1914 ob pol 11. uri dopoldne na Vidmu svoj občni zbor po sledečem vsporedu: 1. Odobrenje zadnjega zapisnika. 2. Društvene zadeve. 3. Poročilo predsednika o društvenem delovanju preteklega leta. 4. Poročilo blagajničarke o gmotnem stanju društva in pregled računa za leto 1913. 5. Slučajnosti. Odbor.

Tržaške vesti.

Julij pl. Kleinmayr.

Dne 28. pret. meseca je umrl v Trstu v 67. letu svoje dobe Julij pl. Kleinmayr, c. kr. učiteljiški profesor. — Pokojni prof. pl. Kleinmayr je bil oče našega tovariša Ferda pl. Kleinmayra, c. kr. učitelja v Trstu, ter je veliko let deloval kot učiteljiški profesor — naposled na učiteljišču v Kopru — in kot tak vzgojil lepo število slovenskih učiteljev in učiteljic. — Svoj čas je bil tudi literarno delaven. Nalogo svojega življenja in stanu je zvesto in uspešno izpolnoval ter si je v srcih znancev, prijateljev in učencev postavil s svojimi deli trajen spomenik. — Bodi vrlemu slovenskemu možu ohranjen časten spomin! — Preostalim naše iskreno sožalje!

Istrske vesti.

—i— **Nova šolska poslopja v Pulju.** C. kr. namestništvo razpisuje v Pulju stavbo nove realke in nove državne dekliške meščanske šole. — Stavbi morata biti dogotovljeni do konca meseca avgusta t. l.

—i— **Imenovanje.** Občinsko starešinjstvo v Voloskem je imenovalo za voditelja nižje realne gimnazije profesorja na istem zavodu, Filipa Crvarića.

Splošni vestnik.

Ob začetku novega letnika nimamo nujnejše prošnje, nego je to: Vsi na delo za razširjenje »Učiteljskega Tovariša«! — Vsak zaveden učitelj, vsaka zavedna učiteljica bodi naročnik, oziroma naročnica našega lista! Čim večji pritisk na nas — tem večji odpor od nas! — Prosimo tudi rednega in točnega dopisovanja. Informujte nas takoj o vsem, kar se zgodi zanimivega in važnega v našem stanu! Pojdimo naprej v moralnem in materialnem oziru! Opozarjamo na današnji uvodnik!

Knjige Slovenske Šolske Matice za l. 1913 izidejo koncem meseca januarja. — Zaradi tarifnega gibanja med tiskarji ni bila dogotovitev knjig prej mogoča. — Iz istega vzroka izide »Zvonček« teden dni pozneje.

Slovenska šolska Matica priredi tekom letošnjih velikih počitnic svoj II. počitniški tečaj v Ljubljani. Podrobnosti objavi odbor.

Nova pravila Zaveze so predložena ministrstvu za notranje zadeve v odobrenje.

Akademija kaznjencev. V sever. Sibiriji so ustanovili ruski dijaki, ki so bili izgnani iz Rusje zaradi revolucije l. 1905., svojo akademijo. Vlada jim gre pri tem na roko, zato člane oprošča navadnega dela. Dijaki, člani te akademije, se ponajveč bavijo z raziskovanjem še nepoznanih krajev Sibirije. Člani te akademije so preiskali tudi Novajo Zemljo. Tako utegnejo ubogi prognanci koristiti človeštvu in sebi, ker končno se utegne tudi trdo oko ruskega absolutizma omiliti nad kakim pridnim raziskovalcem.

Ljudsko šolstvo v novi Srbiji. Število srbskih ljudskih šol v novih srbskih pokrajinah je znašalo za turške vlade 193 šol z 290 razredi in 240 učnimi osebami. V kratkem času srbske vlade pa se je to število pomnožilo na 395 šol s 350 učnimi osebami. Sedaj je nezasedenih še 156 učiteljskih mest.

Pisarna družbe sv. Cirila in Metoda je razposlala koledarje za leto 1914. na razne znane naslove. Mogoče je, da se pomotoma ni poslal koledar kakemu posebnemu rodoljubu, ali se tudi ni vedelo za njegov naslov. Za to naj ne bo zamere! Oglasi naj se vsak sam in postreglo se mu bo točno.

Senzacionalen poizkus hoče izvesti neka bogata žena v Čikagi. Adoptirati hoče 15 enako starih otrok, toda raznih plemen, ter jim dati enako vzgojo. Upa dokazati s poizkusom, da imata vzgoja in okolica na razvoj značaja večji vpliv nego dedljivost in plemenski instinkt.

Razgled po šolskem svetu.

— **Prva slepa abiturientka.** Da so se slepi mladeniči pospeli celo do vseučiliških študijev, je že znano. Med ženskim spolom pa doslej ni bilo slepih visokošolk. Prva gospodična, ki se je vkljub telesni slepoti tako pospela, da je napravila abiturientski izpit, je hči komerčnega svetnika Hilda Mittelstein-Scheidova v mestu Barmen v Nemčiji. Mlada dama se je vpisala na vseučilišče v Göttingen kot slušateljica kmetijskih ved. Istotam je vpisan njen brat, ki je tudi slep.

— **Ljudska šola za cigane.** V občini Felsör na Ogrskem se je v zadnjih letih naselilo jako dosti ciganov. Danes je tam 270 ciganskih družin naseljenih stalno, ki imajo celo trumo otrok. Za te otroke je sedaj ogrska vlada ustanovila posebno šolo, katere drugi otroci ne obiskujejo, ampak so vsi učenci in učenke pravi, pristni cigančki.

Pozor, tovariši in tovarišice! Opozarjamo in prosimo, da zastavite svoje moči sedaj za razširjenje »Slov. Ilustrovanega Tednika«. Ta list se čedalje lepše razvija in to budi zavist gotovih ljudi, da so začeli ruvati zoper njega. Ker si je pridobil najboljše slovenske pisatelje in pisateljice za sotrudnike, pravijo in pišejo, da sedaj ne bo več za krščanske hiše«. — »Slov. Ilustrovani Tednik« zasluži nas vseh največjo podporo, ker širi izobrazbo med ljudstvo. **Vsaka šola bi ga naj imela in razširite ga v vse slovenske rodbine.** Zahtevajte ga po vseh gostilnah, društvih, brivnicah itd. da izpodrine tuje židovske Slovencem sovražne liste.

BRKIN:

V zgodnji zimi.

Reminiscenca.)

Kaj bi pač bilo, če bi ga hipoma izgubila...

(Iz starega dnevnika.)

»Joško, čitaj dalje!« je mirno velel učitelj Štefan Krtina in naredil par korakov po toplo zakurjeni šolski sobi. Monotono je odmevalo po sobi, zunaj je pa tiho prihajal mrak in nalahno so naletavale snežinke.

— Danes pred leti, ah, zakaj sem se spomnil, skoraj bi bilo že umrlo v srcu, skoraj sem že pozabil, da sem živel nekoč drugo življenje, življenje podobno prelestnim sanjam, fantovski pesmi v mesečini.

Stopil je k oknu, pravkar je zaječala burja kakor vzdih umirajočega starca. V polmraku je sanjala zapuščena in oddaljena gorska vasica, vsenaokrog pobeljeno, dolgočasno hribovje.

»Čitaj iznova — Anica!«

— Da, danes pred leti, prav tak dan je bil zunaj. Prvič sva šla tedaj skupaj po samotni, predmestni ulici. Molče sva stopala med snežinkami, v srcih pa je drhtela pesem o ljubezni, mladi, kristalno čisti ljubezni. Komaj sva se upala dihati, in tedaj sta se srečala najina pogleda. Prijel sem jo z roko in komaj slišno šepnil: »Prvi poljub...«

— Pretreslo naju je s silovito močjo — prvi poljub. — Še se je sklonila nazaj, pa privil sem jo k sebi, oklenila se me je okrog vratu in ustna so se združila z ustni... In potem sem ji poljubljal oči, čelo, lica... In tisto minuto sva zazrla paradiž, vsenaokrog je zablestelo solnce, in v hrepenenju dveh mladih duš je zažarela bodočnost. V sanjah sva bila onkraj morja.

— In danes — ha ha ha? Šel sem za svojimi sanjami — na morje, za zahajajočim solncem. Vihar me je pa vrgel na otok sredi neizmernih daljin. In ko sem ga pregledal, sem opazil, da ni žive duše na njem, vse izumrlo, sami grobovi, le tuintam se je zdramila neznana, topa žival in je leno zlezla v svojo luknjo. Vrtinec mi je pogoltnil čoln, in ob tihih večerih sem posedoval na visoki skali, moje oči so pa zrle tja daleč — v daljne daljine, kjer je ostala ona, ki sem ji dal svoje srce, svojo dušo. Pričakoval sem jo, klical sem jo, a ona me ni čula in ostal sem sam na tem pozabljenem otoku, daleč, daleč od belih cest in svetlih mest. Ne dosežejo jo več moja hrepenenja, ne objame je več moje izpito srce...

— Ah, v tej minuti, pred leti je bilo.

»Gospod učitelj, ko bi imela jaz milijon, pa bi kupila zrakoplov, plavala z njim na Dunaj in tam bi ogledovala cesarski prestol. Ali ste ga vi že videli?«

»Ne, Anica, če boste pridni, pripovedoval vam bom pa jutri o deklici, majčkeni in ubogi, ki je našla zaklad, a ga je zamenjala za skledo leče.«

Zmračilo se je popolnoma in goste snežinke so plesale v mrzli burji.

»Molimo!«

»Oče naš, ki si v nebesih!...«

Za kratek čas.

Tržaški cesarski namestnik, ki gleda na to, da niso avstrijski zakoni samo na papirju, je izdal — kakor znano — svoječasno odlok, da ne smejo v Trstu biti v javnih uradnih službah italijanski podaniki Prišla pa je višja odredba, ki pravi, naj se jih pusti pri miru in naj se jim rajše podeli avstrijsko državljanstvo. — Modro!

* * *

V neki enorazrednici (na Tolminskem) tik italijanske meje je dobil od c. kr. okr. šol. sveta kurjavo v šolski sobi (za 90 K) sam predsednik krajnega šol. sveta. — Glasom predpisa (po § 64. š. in u. r.) je zahteval učitelj, naj kuri predsednik tako, da bo v pričetku pouka več toplote kot 4 stopinje Celzija. Ob 11. uri predpoldne pride predsednik v šolo in ko vidi, da kaže toplomer le 7 stopinj C, namesto 10 stopinj R — kaj ukaže? »Toplomer mora biti obešen od sedaj na peči!«

* * *

Sporočili so to c. kr. nadzorniku in pristavili, da zaradi mraza v šoli ne more biti pouka. »Ko mine zima, pridem pogledat, da se prepričam.«

* * *

V šolskem poslopju sta razen učilnice še dve drugi sobi. Eno ima brezplačno na razpolago predsednik kr. šol. sveta za — tobakarno in botego. — Kontrobantarji!

Učitelj je vložil na c. kr. šol. svet pritožbo, češ, da šolsko poslopje ni zato ravno najbolj primerno in da se zaradi tega moti pouk.

»Predsedniku se dovoljuje tobakarna samo še do konca šolskega leta, a za drugo sobo se učitelju odtegne 100 K.«

* * *

Predsednik je dobil od c. kr. okr. šol. sveta tudi snažnino za letnih 80 K. Gosp. nadzornik je imel lansko leto priliko prepričati se, da je šol. soba čista in popolnoma naravno okrašena: stene so porastene bodisi z gobami ali pa so prepežene z jako trpežnimi nad dve leti starimi pajčjimi mrežami. Tudi po tleh bi zrastle kake plemenite cvetice, če bi se vsake tri tedne enkrat ne pometlo.

Učitelj se je lani kakor letos pritožil na c. kr. okr. šol. svet.

Predsednik dobi ukaz:

»Tamkajšnji učitelj se pritožuje, da ne snažite dovolj. Glejte, da bodete v bodoče pometali in brisali prah, kot imate naročeno, drugače se Vam nič ne izplača«.

Dodati je treba še, da je dobil predsednik že v začetku šolskega leta vnaprej plačano za snažnino in za kurjavo.

* * *

To bi bile Salamonske ali pa salamenske odredbe.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

O pokojnem nadučitelju tovarišu Ivanu Kauklerju smo prejeli še en nekrolog, ki ga priobčimo prihodnjič.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Današnja številka ima priložene ček. položnice. C. naročniki naj pri plačevanju naročnine **nakažejo tudi za položnico 8 v** (saj prihranijo še vedno 5 h). Naročniki, ki so plačali celotno naročnino za 1914, nimajo priložene položnice (kar pomenja kljukica na naslovnem listku). **Vsa plačila naslovite le upravništvu »Učiteljskega Tovariša«. Upravništvo.**

Izdajatelj in odgovorni urednik: Radivoj Korene.
Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Knjigoveznica
Anton Janežič
Ljubljana
Florijanska ulica 14
se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.
Pri večjih naročilih 10% popusta.